

EMLÉKEZETNEK OKÁÉRT.

— Csokonai önvédelme. —

Az olvasónak, Istentől kegyelmet,
az emberektől jó akaratot!

Jóllehet én az élő Istent és tulajdon L. (lelkem) esmeretét merem tanúbizonyságul arra hívni, hogy én az én bútsúzó Orátziómmal senkit megbántani nem akartam, s végső kimozdulásomkor nem voltam olyan tzéllal, sőt a' mit keményebbnek láttam is benne, kivontam önnön magam; mégis én, minekutánna utolsó megválásomkor is, — a' midőn legfőbb nyereségemnek tartottam volna a' sine fine való elmenést minden beneficium nélkül 8-dik esztendőmre, — az én bútsúzó Orátzióért az egész Calvinistaság előtt infámissá, az egész Haza előtt boldogtalanná, minden esmerőim előtt tilalmassá tetettem volna: körülnéztem magamat, merre fordítsam szemeimet s igyekezetemet, magamat megkérdeztem. Tegnap egész napon, kivévén, a' mely két órát kedves egy pár barátim tőlem elloptak, vagyis megadtak, és a' múlt éjtszaka is irtóztató hánykolódások között, mellyet jövődő gyalázatom s szerentsétlenségem okozott, látván egészségemnek öszve bomlását, elmémnek öszve rokkanasát: ma reggel, kissébbnek tartván mindennek mint sem magamnak elrontását, neki bátorítottam, neki vigasztaltam magamat, és mint eddig vig elmével lévén illy határozást tettem: »Emlékezetnek okáért!

Junius 18-dikán 1795.¹

Én Csokonai V. Mihály eddig mintegy 8-advél esztendőt töltvén a' Debreczeni Collegiumban az én tulajdon születésem földén, minekutánna az én elbútsúzó Orátzióért a' példa nélkül való és Coll. históriájába nem történt büntetésre ítéltetem volna méltónak, hogy t. i. én testimoniumot, a' mit a' tolvajnak, kúnyhóverőnek, káromkodónak, részegesnek, paráznának, veszekedőnek is lehet reményleni, ne nyerjek, és hogy én a' Collégiumba többé, a' mi a' czigánynak is szabad, be menni ne merészeljek, és én hozzám is egy Deák se merjen jönni vagy szólni, ha tsak Coll. ellenségének nem akarja mondatni magát, ezen infámáltatás pedig a' Deákság előtt elolvastasson: és láttam volna, hogy az a' Haza, mellyet Dajkámnak hívtam, tőlem irtózik; az a' Colleg., mellyet Alma Maternek tartottam, kebeléből számkivetett; azok a' Fejeim, kikben atyáimat néztem s bódogítóimat a' kétségbe esés torkába vetni nem irtóznak; az a' Vallás, mellyet örömmnek, diszemnek 's vizasztalásomnak reménylettem, maga előtt únalmassá, Sáfárjai előtt meggyűlöltté, fiai előtt semmit nem reménylővé tett; — megirtózván magamba, hogy ezek a' Kedves Nevek is viselhetnek olly borzasztó és szívetvérző képzeleteket, meghatároztam magamba, hogy idegen földön, idegen társaságba, idegen szívek előtt, idegen vallás² kebelébe állítsam

¹ Junius 15-én tartotta nagy búcsúbeszédét 600 társa előtt. Kézirata megvan a főiskola levéltárában.

² Katholikus hitre akart térni s Egerbe vagy Kalocsára is szándékozott.

fel magamat, a' minthogy egy ember, a kinek útja mindenfelől be van vágva, árok ugrással, a' ki infámálva van, a' magánosság falai közé való búvással segíthet magánn egyedül, mikor így vallása s Hazafölde kebeléből számkivetve még a' Calvinisták között Remete és Néma baráttá tétetik a' nélkül, hogy valaki egy darab kenyérrrel vagy egy krajtzárral megajándékozná illy . . . . .¹ observantia Fraterségért, nem jobb é tehát illyen Remete és Néma rollet játszani olyan Théatromba, a' hol a' magánosság lakik kívül a' Világ bolond lármáján az örömmel s jó étellel, kívül a' Világi élet gondjain? ott sem lesznek irgalmatlanabb törvények, büntetések és szívek! — legalább potomra. Ha az én magam és az én szerentsém felkontzoltatása nélkül, nem lehetnek elevenek mások és az ő szerentséjek; legalább az én káromnak egy része megfordúl, 6 pro cento. Ha a' Collegium java azon áll: ám legyen! De ha az tsak az én vétkemnek büntetése: eszküszöm a' Legfőbb Jóságra, arra a' más példát hagyott emberszerető Idvezítőre, bizonyságul hívom a' Keresztényeni szelid szeretetet, botsánatot, és az én dolgomat Tudóknak L. esméretével együtt a' magamét, hogy én olly szörnyűt nem érdemeltem!!! Az orázióért nem: a' honnan hogy az titokba az egész Világ előtt legyen, nyomtatásba akarom láttatni azt, a' miért én megérdemlettem Földön futóvá és Országos infámis Huntzfuttá tételésemet. A belőle ki húzattakért nem: minden Jurisprudentiát és Philosophiát fel kívánok hányatni! De hiszen már e megesett és reményleni többé nem lehet; én zúgolódni, szemre hányást tenni nem akarok, és én szerentsétlen leszek. Boldogtalan jobbitása egy iffjú embernek! Uraim! ha Ti én velem úgy bántatok volna, mint a' kit egy nemes illetés nemes észekre billent, én ember lettem volna és szerentsés: így pedig se ti se én tzelunkat el nem értük. Ha az én Oráziómat megvető indulattal fogadtátok volna, ez a' következése lett volna, hogy én alatsnyúl gondolkozván tettemről, elpirúltam volna magamtól, magam megdorgálván magamat: vagy ha előmbe raktátok volna, melly irtóztató az én vétkem, melly egy ember életében járó iszonyú büntetés legyen annak következése, és Ti mégis, Ti, tsak nyakatokról elmenjek, nem nézitek az én vétkemet, nem akarjátok az én szerentsémet tövestől felfogatni, ha szárnyra nem repíttek is, de tollaimat nem kívánjátok kiszaggatni; egy nagy példáját adván a' Nagy Lelkűségnek, melly hatalmát láttatni akarja inkább mint éreztetni, annak tisztelésére fel indítottatok volna, és én megátkozván a' magam balgatagságát, alávaló characteremet a' Ti Nagy szivetekből formálni tanúltam volna. Hidjétek el, hogy vagynak ollyan szerentsétlenülul termett emberek, a' kiket haraggal, keménységgel, szemöldökkel a' helyből sem lehet ki mozdítani, nemesebb indító okokkal a' toronyból is le ugrathatni! — Hanem mindezekén én túl járok! Azt nints kérni jussom, vagy érdemem, hogy jól emlékezzetek rólam: tsak azért esdeklem tehát előttötek, tsak azért: hogy felejtsetek el; — ah felejtsetek el örökre a' boldogtalan Calvinista Csokonait, örökre, örökre felejtsetek el! Ő pedig szívén fog benneteket tartani nem a'

¹ Olvashatatlan.

bosszú állásért: vesszen el az az alkalmatosság, mely neki arra módot nyújtson, s az a' gondolat töröltessék ki az ő elméjéből, mely azt juttassa eszébe. Tiszt. Szilágyi Gábor¹ Uramnak azon élő Istenre való esküvésemet most is és halálom óráján is megújítom, hogy én a' Pasquillust nem írtam, átkot kérek a' Jehovától azon nyomorult teremtésre, a' ki azzal tett nekem kárt. Ő kegyelme azt mondotta nekem, hogy azt és mindent elfelejtett, nekem még javamat kívánja ezután is; azt köszönöm Ő kegyelmének Tiszt. Prof. Uramnak, ah bár eddig érezette volna vélem annak hathatós erejét!

Már hát meg van határozva e rendkívül való, de rendkívül valóból származott gondolat! Éljen a' Törvény, éljenek a' Törvénytevők, éljenek a' Törvény alatt valók, éljen a' Collegium! Vesszen ezeknek ellensége. El is vész, Uraim! közületek: de felszűli Eger vagy Kalotsa. Amen.

Édes Anyám Asszony! Kedves Öcsém! Szerelmes Barátim! Hiv Tanítványaim! Mikor láttok, nem tudom. Éljetek szerentsésen, és a' Törvény ellen is szeressétek az egyedül titeket

So verschmachten junge Rosen
Von der Mittags Sonnen Schein!

óhajtó és szerető
Csokonai Mihályt, mk.

Bővebb tudósítást első státiomról várjatok; másikat az azután valóról; mikor helybe leszek pedig, akkor egy nagyot. Tisztelem Fő Tiszt. Superintendens Uramat:² s kérem hogy szánjon! Ez a' Generál A'Dieu!

¹ Csokonai volt tanárja, akivel összeveszett a debreczeni nagyerdőn.

² Hunyadi Ferencz volt akkor.

Közli: OLÁH GÁBOR.

